

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
з навчальної дисципліни
"БЮДЖЕТНА СИСТЕМА"
для студентів напряму підготовки 6.030508
"Фінанси і кредит" спеціалізації "Фінанси"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 14 від 13.03.2013 р.

Укладач Юшко С. В.

M54 Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Бюджетна система" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" спеціалізації "Фінанси" всіх форм навчання / укл. С. В. Юшко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 60 с. (Укр. мов.)

Наведено практичні завдання та методичні рекомендації до їх вирішення, що призначені для отримання студентами практичних навичок розрахунків абсолютних і відносних показників державного та місцевих бюджетів, обчислення обсягів бюджетного фінансування за державними і місцевими програмами, визначення розмірів окремих видів державної соціальної допомоги.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

Вступ

Проведення реформ в Україні значною мірою залежить від стану державних фінансів та їх складової – бюджету. Через бюджет держава акумулює кошти для фінансування пріоритетних напрямів виробництва, соціального розвитку, активізує заходи щодо економії коштів і їх надходження. Бюджетні відносини потребують державного регулювання, яке досягається шляхом чіткої регламентації бюджетної діяльності через впровадження податкової політики.

Основними умовами збалансованості бюджету є стійкість економіки і досягнення пропорцій між доходами та видатками. Вивчення та шляхи розв'язання цих проблем досліджуються в рамках навчальної дисципліни "Бюджетна система".

Особливе місце в ході вивчення дисципліни "Бюджетна система" належить практичним заняттям, на яких відбувається закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях, семінарських заняттях та в процесі самостійної роботи над дисципліною.

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Запропоновані в підготовленій розробці практичні завдання з дисципліни та методичні рекомендації до їх вирішення сприятимуть належному опануванню базових питань навчальної дисципліни, набуттю навичок практичного використання отриманих знань, формуванню системи компетентностей, а саме вміння: обчислювати показники бюджетного дефіциту та рівня його небезпечності, аналізувати склад та структуру доходів та видатків бюджетів відповідних рівнів; визначати та застосовувати пропорції зарахування окремих податків і зборів до бюджетів; визначати умови та порядок призначення окремих видів державної соціальної допомоги, розраховувати обсяги бюджетного фінансування за державними та місцевими програмами, показники державного (місцевого) та гарантованого державою (місцевою владою) боргу, оцінювати рівень боргового навантаження тощо.

Модуль 1. Сутність і призначення бюджету.

Основи бюджетного устрою

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Задача 1.1. На підставі наведених у табл. 1 даних розрахуйте рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті та позабюджетних державних цільових фондах.

Таблиця 1

Вихідні дані для розв'язання задачі

Показники	Значення показників, млн грн
Випуск – усього за видами економічної діяльності	1 955,6
Податки на продукти	120,0
Субсидії на продукти	3,1
Проміжне споживання	1 159,2
Доходи зведеного бюджету України	273,0
Доходи Пенсійного фонду (без коштів, отриманих із бюджету)	99,8
Доходи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	7,8
Доходи Фонду соціального страхування на випадок безробіття	5,8
Доходи Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві	3,1

Методичні рекомендації

За даними наведеної задачі пропонується розрахувати два показники:

1) рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті – визначається як відношення доходів зведеного бюджету до величини валового внутрішнього продукту, вимірюється у відсотках;

2) рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті та позабюджетних державних цільових фондах – визначається як відношення суми доходів зведеного бюджету та позабюджетних цільових фондів (Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування на випадок безробіття та Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві) до величини валового внутрішнього продукту, вимірюється у відсотках.

Валовий внутрішній продукт визначається як різниця між випуском у ринкових цінах та проміжним споживанням у цінах покупців або як сума валових доданих вартостей видів економічної діяльності і податків на продукти, за винятком субсидій на продукти.

За результатами проведених розрахунків можна визначити належність країни до відповідної моделі фінансових відносин: американської (рівень централізації ВВП 25 – 30 %), скандинавської (рівень централізації ВВП до 60 %) чи західноєвропейської (рівень централізації ВВП 35 – 45 %).

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

Задача 2.1. На підставі наведених у табл. 2 даних визначити суму витрат бюджету та суму фінансування бюджету.

Таблиця 2

Вихідні дані для розв'язання задачі

Показники	Значення показників, млн грн
Надання кредитів з бюджету	10,2
Повернення кредитів до бюджету	8,4
Внутрішні запозичення	63,7
Погашення внутрішніх зобов'язань	22,3
Погашення зовнішніх зобов'язань	19,8
Розміщення бюджетних коштів на депозитах	6,7
Придбання цінних паперів	3,4
Повернення бюджетних коштів з депозитів	2,6
Надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів	4,7
Видатки бюджету	380,5

Методичні рекомендації

Для розв'язання задачі слід пригадати, що, відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України, витрати бюджету включають видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів. Вибравши з наведеного переліку названі складові та просумувавши їх, отримаємо величину бюджетних витрат.

Фінансування бюджету (відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу) включає надходження та витрати бюджету, пов'язані зі зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного

майна (щодо державного бюджету), зміну залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету. Звідси обсяг фінансування бюджету визначається як сума наступних складових:

1) фінансування за борговими операціями – різниця між сумою здійснених і погашених запозичень (внутрішніх та зовнішніх);

2) надходження від приватизації державного майна;

3) фінансування за активними операціями:

а) різниця між сумою надходжень внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів та вартістю придбаних цінних паперів;

б) різниця між величиною повернутих бюджетних коштів із депозитів та сумою розміщених бюджетних коштів на депозитах;

в) зміна обсягів бюджетних коштів, а саме: приріст/зменшення залишків коштів за звітний період, зростання чи знецінення вартості гривні внаслідок впливу курсових різниць, внутрішнє переміщення коштів (між фондами бюджету), фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку тощо.

Вибравши з наведеного переліку названі складові та попарно просумувавши їх, отримаємо величину фінансування бюджету.

Задача 2.2. На підставі наведених у табл. 3 даних визначте: а) суму надходжень бюджету; б) суму фінансування бюджету.

Таблиця 3

Вихідні дані для розв'язання задачі

Показники	Значення показників, млн грн
Доходи бюджету	320,8
Повернення кредитів до бюджету	7,2
Надання кредитів з бюджету	3,9
Повернення бюджетних коштів з депозитів	3,2
Погашення зовнішніх зобов'язань	18,7
Внутрішні запозичення	50,6
Зовнішні запозичення	10,2
Розміщення бюджетних коштів на депозитах	1,3
Придбання цінних паперів	6,4
Надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів	4,1

Методичні рекомендації

Для розв'язання задачі слід пригадати, що, відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України, надходження бюджету включають доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів із депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів. Вибравши з наведеного переліку названі складові та просумувавши їх, отримаємо величину бюджетних надходжень.

Для розрахунку величини фінансування бюджету слід скористатися рекомендаціями до виконання завдання 2.1.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Задача 3.1. На підставі інформації, отриманої з додатків до Закону України про Державний бюджет на відповідний рік та планових показників економічного і соціального розвитку країни, визначте абсолютні та відносні показники дефіциту (профіциту) державного бюджету й дайте їм обґрунтовану оцінку.

Методичні рекомендації

Для визначення абсолютних показників дефіциту Державного бюджету України за відповідний рік слід скористатися інформацією з додатків 1 "Доходи Державного бюджету", 3 "Розподіл видатків Державного бюджету", 4 "Повернення кредитів до Державного бюджету України та розподіл надання кредитів з Державного бюджету" Закону України про Державний бюджет на відповідний рік, занести її до наведеної нижче табл. 4 та провести розрахунки за наведеною формулою.

Після проведення розрахунків слід перевірити отримані результати: визначені абсолютні показники дефіциту (профіциту), у тому числі у розрізі за фондами, мають відповідати підсумковому показнику фінансування з додатка 2 "Фінансування Державного бюджету" Закону України про Державний бюджет.

Планові показники Державного бюджету на 20__ р., тис. грн

№ п/п	Показники	Джерело інформації*	Усього	в тому числі:	
				загальний фонд	спеціальний фонд
1	Доходи	Додаток 1			
2	Видатки	Додаток 2			
3	Надання кредитів з бюджету	Додаток 4			
4	Повернення кредитів до бюджету				
5	Бюджетний дефіцит (-) / профіцит (+)	Показник 1 – показник 2 + + показник 4 – – показник 3			

* посилання на номер додатка до Закону "Про Державний бюджет України"

Далі потрібно обчислити відносні показники бюджетного дефіциту. Для цього необхідно визначити низку вихідних показників, наведених у табл. 5, та провести розрахунки з використанням наведених формул.

Визначення відносних показників бюджетного дефіциту

Показники	Джерело інформації / Порядок розрахунку показників	Значення показників
1	2	3
Вихідні показники:		
1. Валовий внутрішній продукт	Постанова Уряду "Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України" на відповідний рік	
2. Доходи Державного бюджету, тис. грн	Додаток 1	
3. Видатки Державного бюджету, тис. грн	Додаток 2	
4. Доходи Державного бюджету без урахування надходжень у вигляді трансфертів, тис. грн	Додаток 1	
5. Видатки Державного бюджету без урахування видатків, пов'язаних з обслуговуванням державного боргу, тис. грн	Додаток 2	
6. Абсолютна величина бюджетного дефіциту (профіциту), тис. грн	розрахована вище	
Показники бюджетного дефіциту:		
1. Відношення бюджетного дефіциту до величини валового внутрішнього продукту, %	Показник 6 / показник 1	

1	2	3
2. Відношення бюджетного дефіциту до величини доходів бюджету, %	Показник 6 / показник 2	
3. Відношення бюджетного дефіциту до величини видатків бюджету, %	Показник 6 / показник 3	
4. Відношення бюджетного дефіциту до величини доходів бюджету (без урахування надходжень у вигляді трансфертів), %	Показник 6 / показник 4	
5. Відношення бюджетного дефіциту до величини видатків бюджету (без урахування видатків, пов'язаних з обслуговуванням державного боргу), %	Показник 6 / показник 5	

Задача 3.2. На підставі наведених у табл. 6 даних розрахуйте абсолютні та відносні показники дефіциту Державного бюджету, в тому числі в розрізі за фондами.

Таблиця 6

Інформація про планові показники Державного бюджету, млрд грн

Показники	Загальний фонд	Спеціальний фонд
Доходи	320,6	53,2
у т. ч. сума надходжень від міжбюджетних трансфертів	1,4	0,0
Видатки	345,4	62,7
у т. ч. видатки на обслуговування державного боргу	20,6	0,0
Надання кредитів	9,8	6,9
Повернення кредитів	7,5	5,0
Довідково: величина ВВП	1 100,8	

Методичні рекомендації

Для розв'язання даної задачі доцільно заповнити табл. 7 та, скориставшись методичними рекомендаціями до розв'язання задачі 3.1, визначити величину бюджетного дефіциту (профіциту) в розрізі за фондами. Загальна величина доходів, видатків, кредитування, дефіциту (профіциту) визначається як сума показників загального та спеціального фондів.

Визначення абсолютних показників бюджетного дефіциту, млрд грн

Показники	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Усього
А	Б	В	Г = Б + В
Доходи			
Видатки			
Надання кредитів з бюджету			
Повернення кредитів до бюджету			
Бюджетний дефіцит (-) / профіцит (+)			

Задача 3.3. Ознайомтеся з додатком 2 до Закону України про Державний бюджет на поточний рік, визначити склад та структуру джерел фінансування дефіциту Державного бюджету в цілому та в розрізі за загальним і спеціальним фондами.

Методичні рекомендації

Для оцінки складу та структури джерел фінансування Державного бюджету на відповідний рік необхідно скористатися інформацією з додатка 2 "Фінансування Державного бюджету" до Закону України про Державний бюджет, занести її до табл. 8 та здійснити розрахунки.

**Склад і структура джерел фінансування Державного бюджету
на 20__ рік**

Показники	Усього		в тому числі:			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Загальне фінансування		100,0		100,0		100,0
Фінансування за борговими операціями						
Надходження від приватизації державного майна						
Фінансування за активними операціями						

Розрахунок відносних показників бюджетного дефіциту здійснити, скориставшись рекомендаціями до виконання задачі 3.1. Результати розрахунку подати за формою табл. 9.

Таблиця 9

Відносні показники бюджетного дефіциту, %

Показники	Значення показників
Відношення бюджетного дефіциту до величини валового внутрішнього продукту	
Відношення бюджетного дефіциту до величини доходів бюджету	
Відношення бюджетного дефіциту до величини видатків бюджету	
Відношення бюджетного дефіциту до величини доходів бюджету (без урахування надходжень у вигляді трансфертів)	
Відношення бюджетного дефіциту до величини видатків бюджету (без урахування видатків, пов'язаних з обслуговуванням державного боргу)	

Задача 3.4. На підставі наведених у табл. 10 даних визначте:

- а) величину доходів бюджету;
- б) величину видатків бюджету;
- в) рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті;
- г) інші відносні показники бюджетного дефіциту, які можна розрахувати.

Таблиця 10

Вихідні дані для розв'язання задачі

Показники	Значення показників
1. Валовий внутрішній продукт, млн грн	500,0
2. Відносний показник бюджетного дефіциту, розрахований за доходами, %	5,00
3. Абсолютний показник бюджетного дефіциту, млн грн	10,0

Довідково: операції кредитування (надання кредитів з бюджету та повернення кредитів до бюджету) не здійснювалися.

Методичні рекомендації

Розв'язання даної задачі передбачає закріплення отриманих студентами знань щодо порядку обчислення абсолютних та відносних показників бюджетного дефіциту й рівня централізації ВВП у бюджеті. Для розв'язання задачі доцільно скористатися рекомендаціями до розв'язання задач 2.1 та 3.1.

Задача 3.5. На підставі наведених у табл. 11 даних визначте абсолютні показники дефіциту (профіциту) бюджету області та можливі джерела його фінансування.

Таблиця 11

Інформація про планові показники обласного бюджету, грн

Показники	Загальний фонд	Спеціальний фонд
Доходи	3 865 001,00	141 014,50
Видатки	3 418 963,10	588 455,60
Надання кредитів	2 740,00	0,00
Повернення кредитів	2 815,00	1 328,20

Довідково: непогашених позик на початок планового періоду по бюджету немає.

Методичні рекомендації

Для розв'язання задачі необхідно насамперед визначити абсолютні показники бюджетного дефіциту, в тому числі в розрізі за фондами. Надалі з метою визначення потенційних джерел фінансування дефіциту (профіциту) слід скористатися нормами ст. 15 та 72 Бюджетного кодексу України.

Так, місцевий бюджет може бути затверджений із дефіцитом лише за наявності обґрунтованих джерел його фінансування.

Затвердження дефіциту за загальним фондом місцевого бюджету на момент його прийняття не допускається. Тільки за результатами виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний рік за умови виявлення вільного залишку бюджетних коштів може бути затверджений дефіцит поточного року в межах такої суми (шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет).

Дефіцит за спеціальним фондом може бути затверджений на будь-якому етапі за наявності таких джерел його фінансування:

надходжень внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;

використання залишків коштів спеціального фонду, крім власних надходжень бюджетних установ.

Дефіцит за спеціальним фондом у частині бюджету розвитку може бути затверджений за наявності таких джерел його фінансування:

місцевих запозичень. При цьому потрібно мати на увазі, що право здійснювати місцеві запозичення мають виключно міські ради та Верховна Рада АР Крим з урахуванням зазначених особливостей;

надходжень коштів зі сформованого з профіцитом загального фонду цього місцевого бюджету.

Умови затвердження місцевого бюджету з профіцитом наступні.

Місцевий бюджет може бути затверджений з профіцитом за загальним фондом на будь-якому етапі в разі:

спрямування до бюджету розвитку коштів із загального фонду такого місцевого бюджету;

виконання зобов'язань за непогашеними позиками.

Місцевий бюджет може бути затверджений із профіцитом за загальним фондом за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний період (шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет) з метою забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів.

Місцевий бюджет може бути затверджений із профіцитом за спеціальним фондом на будь-якому етапі в разі:

погашення місцевого боргу;

придбання цінних паперів.

Задача 3.6. Районна рада області планує затвердити бюджет із дефіцитом в обсязі 3 200 тис. грн, у тому числі:

за загальним фондом 3 000 тис. грн;

за спеціальним фондом 200 тис. грн.

Джерелами фінансування дефіциту визначено надходження від внутрішніх місцевих запозичень. Визначте правомірність такого рішення та варіанти його трансформації у правове поле.

Методичні рекомендації

Для розв'язання задачі слід керуватися ст. 15, 72 та 74 Бюджетного кодексу України.

Ураховуючи, що джерелом фінансування дефіциту визначено надходження від внутрішніх місцевих запозичень, насамперед слід з'ясувати особливості здійснення місцевих запозичень, визначені ст. 74

Бюджетного кодексу, та право районної ради на таку форму фінансування дефіциту.

Так, місцеві запозичення здійснюються в межах, передбачених рішенням про місцевий бюджет. Право здійснювати місцеві запозичення мають виключно: щодо внутрішніх запозичень – міські ради та Верховна Рада АР Крим; щодо зовнішніх запозичень в частині отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій – усі міські ради, в частині інших зовнішніх запозичень – міські ради міст з чисельністю населення понад триста тисяч жителів.

За умови неможливості використання запозичень у якості джерела фінансування дефіциту бюджету району слід запропонувати інші можливі шляхи виходу з даної ситуації.

Задача 3.7. Відповідно до змін про рішення про місцевий бюджет за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний рік видатки місцевого бюджету заплановані в обсязі 120 млн грн, у тому числі за спеціальним фондом 30 млн грн; доходи – 125 млн грн, у тому числі за спеціальним фондом 32 млн грн. Операції кредитування не передбачені. Профіцит затверджено з метою забезпечення оборотного залишку бюджетних коштів та погашення місцевого боргу.

Визначте кошти (у розрізі фондів бюджету), які заплановано спрямувати:

- а) на забезпечення оборотного залишку бюджетних коштів;
- б) на погашення місцевого боргу.

Встановіть, чи дотримано вимоги законодавства щодо розміру оборотного залишку бюджетних коштів, і якщо ні, то розрахуйте величину помилки.

Довідково: оборотний залишок коштів на кінець року визначено відповідно до граничного розміру, встановленого бюджетним законодавством.

Методичні рекомендації

Для розв'язання задачі необхідно насамперед визначити абсолютні показники бюджетного дефіциту, в тому числі у розрізі за фондами та занести їх до табл. 12.

Визначення абсолютних показників бюджетного дефіциту, млн грн

Показники	Усього	в тому числі:	
		загальний фонд	спеціальний фонд
Доходи			
Видатки			
Надання кредитів з бюджету			
Повернення кредитів до бюджету			
Бюджетний дефіцит (-) / профіцит (+)			

Надалі слід скористатися нормами ст. 72 Бюджетного кодексу України та з'ясувати особливості затвердження місцевого бюджету з дефіцитом і профіцитом та визначити кошти (у розрізі фондів бюджету), які заплановано спрямувати: на забезпечення оборотного залишку бюджетних коштів та на погашення місцевого боргу.

Для того щоб встановити, чи дотримано вимог законодавства щодо розміру оборотного залишку бюджетних коштів, потрібно скористатися нормами ст. 14 Бюджетного кодексу, відповідно до якої оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється у розмірі не більше 2 % від планових видатків загального фонду бюджету.

Задача 3.8. Планові видатки загального фонду місцевого бюджету на 2012 р. склали 200 млн грн. Оборотний залишок коштів на кінець року визначено на рівні 70 % від максимального розміру, встановленого бюджетним законодавством.

Згідно з рішенням про місцевий бюджет оборотний залишок коштів (абсолютну величину) на кінець 2013 р. залишено без змін. Обсяги бюджетного дефіциту (профіциту) затверджені в таких сумах:

профіцит у загальному фонді бюджету – 2 млн грн;

дефіцит у спеціальному фонді бюджету (в частині бюджету розвитку) – 2 млн грн.

Згідно із затвердженим звітом про виконання місцевого бюджету за 2012 р. залишок коштів у загальному фонді склав 3,5 млн грн, а у спеціальному – 1,6 млн грн. Наслідком цього стало внесення змін до рішення про місцевий бюджет на 2013 р у частині перегляду показників видатків бюджету та обсягів дефіциту.

Визначте затверджену змінами до рішення про місцевий бюджет величину бюджетного дефіциту (в тому числі в розрізі за фондами) та заповнити дві таблиці (план на 2013 рік до внесення змін та план на 2013 рік після внесення змін) за наведеним зразком (табл. 13).

Таблиця 13

Планові показники бюджету на 2013 рік

Показники	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
Фінансування за рахунок зміни залишків коштів бюджетів			
На початок періоду			
На кінець періоду			
Кошти, що передаються із загального фонду бюджету до бюджету розвитку (спеціального фонду)			

Методичні рекомендації

Розв'язання даної задачі передбачає закріплення отриманих студентами знань щодо порядку обчислення абсолютних показників бюджетного дефіциту та особливостей затвердження місцевих бюджетів з дефіцитом і профіцитом. Для розв'язання задачі необхідно скористатися рекомендаціями до виконання задач 3.5 та 3.7 і нормами ст. 14 та 72 Бюджетного кодексу України.

Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Задача 4.1. Визначте обсяг дохідної частини зведеного бюджету області, зведеного бюджету району області та зведеного бюджету міста обласного значення з районним поділом, якщо:

доходи обласного бюджету становлять 10,2 млрд грн;

доходи районного у області бюджету – 0,7 млрд грн;

доходи бюджету міста обласного значення (з районним поділом) – 2,4 млрд грн;

сумарний обсяг доходів зведених бюджетів районів області – 6,0 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів районів міста обласного значення (з районним поділом) – 0,2 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів міст обласного значення (без районного поділу) – 1,7 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів міст районного значення – 0,4 млрд грн;

сумарний обсяг доходів селищних бюджетів – 0,6 млрд грн;

сумарний обсяг доходів сільських бюджетів – 0,7 млрд грн.

Довідково: кількість міст обласного значення з районним поділом в області – одне.

Методичні рекомендації

Розв'язання даної задачі передбачає чітке усвідомлення складу показників зведених бюджетів області, району, міста з районним поділом.

Так, відповідно до ст. 6 Бюджетного кодексу України, зведений бюджет області включає показники обласного бюджету, зведених бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення цієї області.

У свою чергу, зведений бюджет району включає показники районного бюджету, бюджетів міст районного значення, селищних та сільських бюджетів цього району.

Зведений бюджет міста з районним поділом включає показники міського бюджету та бюджетів районів, що входять до його складу. Якщо місту або району в місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища чи села, зведений бюджет міста або району в місті включає показники бюджетів цих міст, селищ та сіл.

Задача 4.2. На підставі Бюджетного кодексу України з використанням наведеної форми (табл. 14) опишіть зміст кожної зі стадій бюджетного процесу на місцевому рівні.

Таблиця 14

Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні

Складові стадії	Стаття і пункт Кодексу	Виконавці	Контрольні терміни

Методичні рекомендації

Бюджетний процес на місцевому рівні реалізується з урахуванням норм глави 12 Бюджетного кодексу України. Стадіями виконання місцевого бюджету є: 1) складання проекту місцевого бюджету; 2) розгляд та

прийняття рішення про місцевий бюджет; 3) виконання місцевого бюджету; 4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету.

Наведемо приклад заповнення таблиці (табл. 15) відповідно до умов поставленого завдання.

Таблиця 15

Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні

Складові стадії	Стаття і пункт Кодексу	Виконавці	Контрольні терміни
I. Складання проекту місцевого бюджету (ст. 75 Бюджетного кодексу)			
1. Отримання інформації від Міністерства фінансів про особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на наступний бюджетний період	п. 1 ст. 75	Рада міністрів АР Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад	
...			
II. Розгляд та прийняття рішення про місцевий бюджет (ст. 76 – 77 Бюджетного кодексу)			
1. Схвалення проекту рішення про місцевий бюджет	п. 1 ст. 76	Рада міністрів АР Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад	
...			

Задача 4.3. Фактичний обсяг доходів місцевого бюджету протягом першого місяця бюджетного року склав 80 % від плану. Визначте можливі дії місцевого фінансового органу з метою врегулювання ситуації. Варіанти, які пропонується розглянути:

- а) внесення змін до рішення про місцевий бюджет з метою скорочення видатків;
- б) внесення змін до розпису доходів і видатків місцевого бюджету;
- в) одержання кредиту в комерційному банку;
- г) одержання позики за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку;
- д) інші дії.

Методичні рекомендації

Пропонується розглянути можливі варіанти врегулювання ситуації, яка виникла, та висловити власну точку зору з цього приводу. При цьому доцільно керуватися нормами Бюджетного кодексу України (ст. 55, 73, 78.).

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Задача 5.1. Розрахунковий показник обсягу видатків бюджету області становить 2,3 млрд грн, а розрахунковий показник обсягу кошика доходів – 2,1 млрд грн. Надходження від платників, зареєстрованих в області, до загального фонду Державного бюджету по податку на прибуток та акцизному податку за результатами звітного року: фактичні 3,5 млрд грн; розрахункові 3,0 млрд грн. Приріст надміру сплачених грошових зобов'язань із податку на прибуток та акцизного податку, за даними Державної податкової служби, склав 0,2 млрд грн. Визначте, які бюджетні трансферти та в якій сумі буде заплановано для обласного бюджету.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає насамперед визначення переліку трансфертів, що будуть встановлені для обласного бюджету. Виходячи з наведених даних у завданні йдеться про 2 види трансфертів: 1) дотацію вирівнювання (суму коштів, що вилучаються з місцевого бюджету) і 2) додаткову дотацію на стимулювання місцевих органів влади за перевиконання річних розрахункових обсягів податку на прибуток підприємств та акцизного податку.

Обсяг дотації вирівнювання (суми коштів, що вилучається з місцевого бюджету) розраховується за формулою, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України № 1149 від 8 грудня 2010 р.:

$$T_i = \alpha_i (V_i - D_{izak}),$$

де V_i – розрахунковий показник обсягу видатків;

D_{izak} – розрахунковий обсяг доходів (кошика доходів), що закріплюються за відповідними місцевими бюджетами;

α_i – коефіцієнт вирівнювання.

Для місцевих бюджетів, кошти яких передаються до державного бюджету, застосовується коефіцієнт вирівнювання α_i у таких розмірах:

для місцевих бюджетів міст – обласних центрів, чисельність наявного населення яких становить більш як 950 тис. осіб – 0,6;

для місцевих бюджетів міст – супутників атомних електростанцій – 0,6;
для місцевих бюджетів, кошти яких не передавалися до державного бюджету в році, що передує планованому, – 0,6;

для решти місцевих бюджетів, що мають прямі відносини з Державним бюджетом, – 0,75.

Коефіцієнт вирівнювання α_i застосовується виключно за умови, що розрахунковий обсяг доходів бюджету є вищим за розрахунковий обсяг його видатків – у такому разі вилученню підлягає не вся сума надлишку, а певна її частина. Якщо ж розрахунковий обсяг видатків виявляється вищим за розрахунковий обсяг доходів, коефіцієнт вирівнювання α_i не застосовується: відповідний бюджет має право на отримання з Державного бюджету повної суми встановленої нестачі коштів.

Величина другого трансферту – додаткової дотації на стимулювання місцевих органів влади за перевиконання річних розрахункових обсягів податку на прибуток підприємств та акцизного податку – визначається відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 860 від 10.08.2011 р. за формулою:

$$D_d = (N_f - N_r - P) / 2 ,$$

де N_f – сумарний обсяг надходжень податку на прибуток підприємств та акцизного податку наростаючим підсумком з початку звітнього року;

N_r – сумарний обсяг розрахункових надходжень податку на прибуток підприємств та акцизного податку, визначених у Законі про Державний бюджет України за загальним фондом;

P – сума приросту (порівняно з початком звітнього року) надміру сплачених грошових зобов'язань, визначених відповідно до Податкового кодексу України, з податку на прибуток підприємств та акцизного податку за загальним фондом Державного бюджету (в розрахунку використовуються тільки додатні значення показників приросту (порівняно з початком звітнього року) надміру сплачених грошових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та акцизного податку).

Задача 5.2. Розрахунковий показник обсягу видатків бюджету області становить 1,9 млрд грн, а розрахунковий показник обсягу кошика доходів – 2,3 млрд грн. Додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, запланована для області в сумі 17,2 млн грн, була перерозподілена обласною радою між обласним

бюджетом та бюджетами районів і міст обласного значення таким чином, що в області лишилося 92 % від дозволеного законодавством її граничного обсягу. Визначте, які бюджетні трансферти та в якій сумі буде заплановано для обласного бюджету.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає насамперед визначення переліку трансфертів, що будуть встановлені для обласного бюджету. Виходячи з наведених даних у завданні йдеться про 2 види трансфертів: 1) дотацію вирівнювання (суму коштів, що вилучаються з місцевого бюджету) та 2) додаткову дотацію на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів.

Обсяг дотації вирівнювання (суми коштів, що вилучається з місцевого бюджету) розраховується в порядку, визначеному в рекомендаціях до виконання задачі 5.1.

У процесі визначення частки додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, яка лишається в обласному бюджеті, слід врахувати норми чинного Бюджетного кодексу України, відповідно до ст. 97 якого дана дотація розподіляється між бюджетом АР Крим, обласним бюджетом, бюджетами міст республіканського в Автономній Республіці Крим і обласного значення та бюджетами районів відповідно у таких пропорціях: не більш як 25 % – для бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету та не менш як 75 % – для бюджетів міст республіканського в Автономній Республіці Крим і обласного значення та бюджетів районів.

Задача 5.3. Кількість самотніх непрацездатних громадян-інвалідів, які потребують окремих видів соціальної допомоги, складає за даними міської ради 2 524 особи. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості в розрахунку на одного самотнього непрацездатного громадянина, який потребує окремих видів допомоги, становить 1 086,39962 грн. Кількість осіб, яким призначено компенсацію по догляду за самотніми непрацездатними громадянами, – 24. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості 1 353,60 грн. Коефіцієнт бюджетної забезпеченості на 2013 рік щодо видатків на виплату компенсацій фізичним особам для догляду за самотніми непрацездатними громадянами складає 0,94104. Визначте загальну суму видатків міської ради на соціальний захист.

Методичні рекомендації

Визначення загального обсягу видатків міської ради на соціальний захист передбачає окремий розрахунок двох складових: 1) видатків на утримання територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) та 2) видатків на виплату компенсацій фізичним особам для догляду за самотніми непрацездатними громадянами. Обсяг фінансових ресурсів за кожним видом названих видатків обчислюється як добуток кількості осіб, які потребують допомоги (осіб, які здійснюють догляд за непрацездатним громадянами) та фінансового нормативу бюджетної забезпеченості з урахуванням коефіцієнта бюджетної забезпеченості. Загальний обсяг видатків міської ради на соціальний захист є сумою двох визначених показників.

Задача 5.4. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на утримання органів місцевого самоврядування для зведеного бюджету міста становить 32,679100 грн. Коефіцієнт частки нормативу обсягу видатків на утримання органів місцевого самоврядування для бюджетів місцевого самоврядування в нормативі видатків для зведеного бюджету міста, становить 0,76. Норматив штатної чисельності працівників органів місцевого самоврядування на одну тисячу населення міста обласного значення становить 1,882. Чисельність наявного населення селища, яке адміністративно підпорядковане місту обласного значення, станом на 1 січня 2012 р., становить 13 754 особи. Дане селище не віднесене за статусом до гірського. Визначте розрахунковий показник обсягу видатків селищної ради на утримання органів місцевого самоврядування.

Методичні рекомендації

Розрахунковий показник обсягу видатків на утримання органів місцевого самоврядування у селищних та сільських радах визначається відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 860 від 10.08.2011 р. за формулою:

$$V_{yms} = H_{yms} \times N_{r(m)} \times Y_{r(m)} \times K_{y2} + V_{yg},$$

де H_{yms} – фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на утримання органів місцевого самоврядування;

$N_{r(m)}$ – чисельність наявного населення селища, села, які адміністративно підпорядковані місту обласного значення, станом на 1 січня року, що передує плановому;

$Y_{r(m)}$ – норматив штатної чисельності працівників органів місцевого самоврядування на одну тисячу населення міста обласного значення;

K_{y2} – коригувальний коефіцієнт для зведених бюджетів районів;

V_{yg} – додатковий обсяг видатків на утримання органів місцевого самоврядування згідно із Законом України "Про статус гірських населених пунктів в Україні".

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на утримання органів місцевого самоврядування визначається за такою формулою:

$$N_{yms} = N_{yr(m)} \times K_{yd},$$

де $N_{yr(m)}$ – фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на утримання органів місцевого самоврядування для зведеного бюджету міста;

K_{yd} – коефіцієнт частки нормативу обсягу видатків на утримання органів місцевого самоврядування для бюджетів місцевого самоврядування в нормативі видатків для зведеного бюджету міста.

Модуль 2. Система доходів і видатків Державного та місцевих бюджетів

Тема 6. Система доходів бюджету

Задача 6.1. Ознайомтеся з додатком 1 до Закону України про Державний бюджет на поточний рік. Проаналізуйте склад і структуру доходів Державного бюджету в цілому та у розрізі за загальним і спеціальним фондами.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає формування таблиці за наведеною формою табл. 16 та проведення аналізу поданих у ній показників.

Склад та структура доходів Державного бюджету України на 20__ рік

Групи доходів	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
Податкові надходження						
Неподаткові надходження						
Доходи від операцій із капіталом						
Цільові фонди						
Трансферти						
Разом		100,0		100,0		100,0

З метою поглиблення аналізу доцільно побудувати аналогічні таблиці за кожною групою доходів Державного бюджету: податковими надходженнями, неподатковими надходженнями, доходами від операцій із капіталом, цільовими фондами, трансфертами та здійснити їх аналіз. Приклад формування такої розрахункової таблиці для аналізу податкових надходжень наведений у табл. 17.

Склад та структура податкових надходжень Державного бюджету України на 20__ рік

Групи доходів	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості						
Збори та плата за спеціальне використання природних ресурсів						
Внутрішні податки на товари та послуги						
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції						
Рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси						
Інші податки та збори						
Разом за податковими надходженнями		100,0		100,0		100,0

Задача 6.2. З наведеного переліку доходів міста обласного значення (табл. 18):

- а) виділіть доходи загального та спеціального фондів;
- б) виділіть доходи, що враховуються та не враховуються в процесі визначення міжбюджетних трансфертів,
- в) розмежуйте доходи за основними групами згідно з бюджетною класифікацією.

Таблиця 18

Вихідні дані для розв'язання задачі

Види доходів міського бюджету міста обласного значення	млн грн
Збір за місця для паркування транспортних засобів	34,8
Реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців	1,0
Єдиний податок з юридичних осіб	42,5
Податок на прибуток підприємств комунальної власності	10,7
Податок на землю	179,6
Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	19,0
Орендна плата на землю	171,6
Частина прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету	6,9
Адміністративні штрафи та інші санкції	0,9
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом, що перебуває в комунальній власності	84,6
Додаткова дотація з Державного бюджету на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг зі сплати земельного податку суб'єктам космічної діяльності	0,5
Кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна, майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування	0,0
Дотації вирівнювання з Державного бюджету місцевим бюджетам	291,4
Цільовий фонд	1,4
Збір за першу реєстрацію транспортного засобу	2,1
Екологічний податок	2,3
Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	4,3
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	3,5
Кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, отримані відповідно до Закону "Про регулювання містобудівної діяльності"	48,8
Податок на доходи фізичних осіб	1 400,2
Власні надходження бюджетних установ	93,0

Методичні рекомендації

Розв'язання запропонованої задачі передбачає роботу студентів з такими нормативними документами, як Бюджетний кодекс України та бюд-

жетна класифікація. Так, для розмежування доходів бюджету між загальним та спеціальним фондами (частина а) завдання) та встановлення переліку доходів, що враховуються та не враховуються в процесі визначення міжбюджетних трансфертів (розмежування між першим та другим кошиком доходів) (частина б) завдання), слід керуватися статтями 64 – 66, 69 та 71 Бюджетного кодексу. Для розмежування доходів за основними групами згідно з бюджетною класифікацією (частина в) завдання) необхідно керуватися класифікацією доходів, затвердженою Наказом Міністерства фінансів України № 11 від 14.01.2011 р. У табл. 19 наведено приклад виконання завдання.

Таблиця 19

Приклад виконання завдання

Види доходів міського бюджету міста обласного значення	Зараховуються до:		Включаються до кошика доходів		Стаття Бюджетного кодексу	Група доходів згідно з бюджетною класифікацією
	загального фонду	спеціального фонду	№ 1	№ 2		
Збір за місця для паркування транспортних засобів	34,8	–	–	34,8	ст. 69 ч. 1 п. 7	18020000 "Податкові надходження, місцеві податки і збори"
Реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців	1,0	–	1,0	–	ст. 64 ч. 1 п. 12	22010300 "Неподаткові надходження; адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; плата за надання адміністративних послуг"
Разом						

Задача 6.3. На підставі наведених у табл. 20 даних визначте частку доходів від адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності в загальній сумі неподаткових надходжень місцевого бюджету.

Вихідні дані для розв'язання задачі

Види доходів міського бюджету міста обласного значення	млн грн
Державне мито в частині, що належить відповідним бюджетам	8,0
Податок за землю	149,7
Туристичний збір	2,0
Збір за місця для паркування транспортних засобів	29,0
Єдиний податок з фізичних осіб	37,4
Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	15,8
Орендна плата за землю	143,0
Штрафні санкції за порушення законодавства про патентування	0,2
Частина прибутку комунальних унітарних підприємств, що вилучається до бюджету	6,0
Реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців	0,8
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом	73,6
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів бюджету міста	3,0
Дотації вирівнювання з державного бюджету місцевим бюджетам	253,4
Цільовий фонд	1,2
Власні надходження бюджетних установ	87,7
Екологічний податок	2,2
Збір за першу реєстрацію транспортного засобу	1,8
Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності	4,1
Адміністративні штрафи та інші санкції	0,8
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	3,3

Методичні рекомендації

Розв'язання запропонованої задачі передбачає роботу студентів із затвердженою Наказом Міністерства фінансів України № 11 від 14.01.2011 р. Бюджетною класифікацією. З наведеного в умові задачі переліку доходів слід вибрати лише ті, що включаються до групи 20000000 "Неподаткові надходження", та знайти їх загальну суму. Після цього з переліку обраних доходів потрібно вибрати ті, які включаються до підгрупи 22000000 "Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності", та визначити їхню величину. Розділивши другий отриманий показник на перший та помноживши отриманий результат на 100, одержимо частку (у відсотках) доходів від адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності в загальній сумі неподаткових надходжень місцевого бюджету.

Задача 6.4. На підставі даних задачі 6.2 потрібно визначити частку місцевих податків і зборів у податкових надходженнях місцевого бюджету.

Методичні рекомендації

Розв'язання запропонованої задачі передбачає роботу студентів із затвердженою Наказом Міністерства фінансів України № 11 від 14 січня 2011 р. Бюджетною класифікацією. З наведеного в умові завдання переліку доходів слід вибрати лише ті, що включаються до групи 10000000 "Податкові надходження", та знайти їх загальну суму. Після цього з переліку обраних доходів потрібно вибрати ті, які включаються до підгрупи 18000000 "Місцеві податки і збори", та визначити їхню величину. Розділивши другий отриманий показник на перший та помноживши отриманий результат на 100, одержимо частку (у відсотках) місцевих податків і зборів у податкових надходженнях місцевого бюджету.

Задача 6.5. На підставі даних задачі 6.2 визначте частку доходів від власності та підприємницької діяльності в загальній сумі неподаткових доходів місцевого бюджету.

Методичні рекомендації

Розв'язання запропонованої задачі передбачає роботу студентів із затвердженою Наказом Міністерства фінансів України № 11 від 14.01.2011 р. Бюджетною класифікацією. З наведеного в умові задачі переліку доходів слід вибрати лише ті, що включаються до групи 20000000 "Неподаткові надходження", та знайти їх загальну суму. Після цього з переліку обраних доходів потрібно вибрати ті, які включаються до підгрупи 21000000 "Доходи від власності та підприємницької діяльності" та визначити їхню величину. Розділивши другий отриманий показник на перший та помноживши отриманий результат на 100, одержимо частку (у відсотках) доходів від власності та підприємницької діяльності в загальній сумі неподаткових доходів місцевого бюджету.

Задача 6.6. Підприємство, що зареєстроване у м. Південний Харківського району Харківської області, розрахувало до сплати за звітний період 50 000 грн податку на доходи фізичних осіб. Визначте, у

яких пропорціях Державною казначейською службою України буде проведено розподіл сум податку між відповідними бюджетами.

Методичні рекомендації

Розподіл податку на доходи фізичних осіб між відповідними бюджетами визначається статтями 29, 64 – 66 Бюджетного кодексу України. Потрібно уважно проаналізувати зміст зазначених норм, визначити пропорції розподілу та занести результати розрахунків до табл. 21.

Таблиця 21

Розподіл податку на доходи фізичних осіб між бюджетами

Загальна сума податку, грн	Підлягає зарахуванню до:								Статті Бюджетного кодексу
	Державного бюджету		обласного бюджету		районного бюджету		міського бюджету		
	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	
50 000									

Задача 6.7. На підставі наведених у табл. 22 даних розподіліть надходження від платників, зареєстрованих у місті обласного значення, між відповідними бюджетами.

Таблиця 22

Вихідні дані для розв'язання задачі

Складові надходжень	Сума, тис грн
Податок на доходи фізичних осіб	30,0
Податок на додану вартість	50,0
Податок на прибуток	20,0
Акцизний податок з алкогольних напоїв	10,0
Екологічний податок	6,0
Державне мито за реєстрацію місця проживання	0,2
Податок на додану вартість, сплачений переробними підприємствами за реалізовані ним молоко і м'ясо в живій вазі	4,0
Податок на прибуток комунальних підприємств	8,0
Акцизний податок із нафтопродуктів	3,0
Єдиний податок із юридичних осіб	7,0
Державне мито за видачу закордонних паспортів	2,5

Методичні рекомендації

Розподіл податків та інших обов'язкових платежів між відповідними бюджетами визначається нормами Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, Закону України про Державний бюджет на відповідний рік, нормативними документами, які регулюють порядок справляння окремих податків, зборів та обов'язкових платежів. Необхідно уважно проаналізувати зміст зазначених документів, визначити пропорції розподілу та занести результати розрахунків до табл. 23.

Таблиця 23

Розподіл податків і зборів та інших обов'язкових платежів між бюджетами

Види надходжень	Пункт і стаття нормативного документа	Підлягає зарахуванню до:								Усього, тис грн
		Державного бюджету		обласного бюджету		районного бюджету		міського бюджету		
		%	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	
Податок на доходи фізичних осіб										
...										
Разом										

Тема 7. Система видатків бюджету

Задача 7.1. Ознайомтеся з додатком 3 до Закону України "Про Державний бюджет на поточний рік". Визначте співвідношення між видатками загального і спеціального фондів, видатками розвитку та видатками споживання в загальній сумі видатків бюджету. Проаналізуйте склад і структуру видатків державного бюджету за функціональною та відомчою класифікаціями. Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає формування таблиць за наведеними в табл. 24 – 26 формами та здійснення аналізу поданих у них показників.

Розпочати розв'язання задачі слід з визначення загальної величини видатків Державного бюджету на поточний рік та аналізу співвідношення між видатками загального та спеціального фондів, видатками споживання та видатками розвитку (табл. 24).

Таблиця 24

**Склад та структура видатків Державного бюджету України
на 20__ рік**

Групи видатків	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
Видатки споживання						
З них: оплата праці						
комунальні послуги та енергоносії						
Видатки розвитку						
Усього видатків		100,0		100,0		100,0

Наступна частина роботи полягає у здійсненні аналізу видатків за відомчою класифікацією. Дану роботу доцільно обмежити аналізом обсягів фінансування 10 – 12 головних розпорядників, на забезпечення діяльності яких спрямовується переважна частина коштів Державного бюджету. З метою покращення сприйняття результатів роботи розпорядників коштів у табл. 25 доцільно подати у рейтинговому порядку (за величиною коштів, що виділяються на їхню діяльність).

Таблиця 25

**Видатки Державного бюджету України
за відомчою класифікацією видатків на 20__ рік**

Код відомчої класифікації	Головні розпорядники бюджетних коштів	млрд грн	% від підсумку
320	Міністерство надзвичайних ситуацій України		
230	Міністерство охорони здоров'я України		
	...		
	Інші головні розпорядники коштів		
	Усього видатків		100,0

Наступна частина роботи полягає у здійсненні аналізу видатків Державного бюджету за функціональною класифікацією (табл. 26).

Таблиця 26

**Видатки Державного бюджету України
за функціональною класифікацією видатків на 20__ рік**

Групи видатків	млрд грн	% від підсумку
Загальнодержавні функції		
у т. ч. міжбюджетні трансферти		
Оборона		
Громадський порядок, безпека та судова влада		
Економічна діяльність		
Охорона навколишнього природного середовища		
Житлово-комунальне господарство		
Охорона здоров'я		
Духовний та фізичний розвиток		
Освіта		
Соціальний захист та соціальне забезпечення		
Усього		100,0

Задача 7.2. Ознайомтеся з додатками 5 та 8 до закону України про Державний бюджет на поточний рік, визначте їхній взаємозв'язок та узгодженість із додатком 3.

Методичні рекомендації

Розв'язуючи дану задачу, потрібно мати на увазі, що в додатку 3 наведений загальний виключний склад видатків Державного бюджету, а у додатках 5 та 8 здійснено деталізацію окремих із них. Потрібно перевірити узгодженість підсумкових сумарних значень за групами показників у додатках 5 і 8 з аналогічними показниками в додатку 3.

Задача 7.3. На підставі наведених у табл. 27 даних здійсніть розмежування видатків між відповідними бюджетами.

Розмежування видатків між бюджетами, тис. грн

№ п/п	Види видатків	Державний бюджет	Обласний бюджет	Бюджет міста обласного значення, районний	Бюджет села, селища, міста районного значення
1	Професійно-технічна освіта (заклади комунальної власності)				
2	Обласна державна адміністрація				
3	Судова влада				
4	Інститут післядипломної освіти вчителів (обласної комунальної власності)				
5	Компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян				
6	Вечірні школи				
7	Вищий навчальний заклад (обласної комунальної власності)				
8	Сільська бібліотека				

Методичні рекомендації

Розмежування видатків між бюджетами необхідно здійснювати на підставі чинних норм Бюджетного кодексу України. Статтею 87 Кодексу визначено склад видатків Державного бюджету, статтями 88 – 90 – склад видатків місцевих бюджетів, які враховуються під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів, у тому числі статтею 88 – видатків бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення, статтею 89 – міст АР Крим і обласного значення, районних бюджетів, статтею 90 – бюджету АР Крим та обласних бюджетів. Стаття 91 визначає склад видатків місцевих бюджетів, які не враховуються в процесі визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Задача 7.4. На підставі даних задачі 7.3:

а) виділіть видатки, які не враховуються під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів;

б) обґрунтуйте доцільність саме такого розподілу видатків, визначивши критерії розмежування.

Методичні рекомендації

Склад видатків місцевих бюджетів, які не враховуються під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів, визначений статтею 91 Бюджетного кодексу України. У процесі обґрунтування порядку розподілу видатків між бюджетами слід виходити з критеріїв, визначених статтями 82, 83 та 86 Бюджетного кодексу України.

Задача 7.5. Згідно з бюджетом міської ради міста обласного значення заплановане здійснення таких видатків (табл. 28).

Таблиця 28

Склад видатків міського бюджету

Види видатків	Млн грн
1. Органи місцевого самоврядування	7,9
2. Дошкільні заклади освіти	12,8
3. Благоустрій міста	1,2
4. Загальноосвітні школи	21,6
5. Лікарні	33,6
6. Підвищення кваліфікації депутатів міської ради	0,1
7. Пільги ветеранам війни і праці на житлово-комунальні послуги	7,0
8. Музеї і виставки	0,2

На підставі наведеної інформації визначте загальну суму видатків, які враховуються в процесі визначення міжбюджетних трансфертів.

Методичні рекомендації

У ході розв'язання задачі слід керуватися нормами статті 89 Бюджетного кодексу України, якою визначено склад видатків місцевих бюджетів міст обласного значення, що враховуються під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Задача 8.1. На підставі даних додатка 3 до Закону України "Про Державний бюджет на поточний рік" проаналізуйте склад і структуру

видатків Державного бюджету на економічну діяльність в цілому та у розрізі за загальним і спеціальним фондами та головними розпорядниками бюджетних коштів. Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає формування таблиць за наведеними у табл. 29 – 31 формами та здійснення аналізу поданих у них показників.

Таблиця 29

Склад і структура видатків Державного бюджету на економічну діяльність на 20_ рік

Напрями видатків	Усього		У тому числі			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку
Загальна економічна, торговельна та трудова діяльність						
Сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство						
Паливно-енергетичний комплекс						
Інша промисловість та будівництво						
Транспорт						
Зв'язок, телекомунікації та інформатика						
Інші галузі економіки						
Дослідження і розробки в галузях економіки						
Інша економічна діяльність						
Економічна діяльність – усього		100,0		100,0		100,0

З метою поглиблення аналізу доцільно побудувати аналогічні таблиці за кожною галуззю економіки. Приклад формування такої розрахункової таблиці для аналізу видатків на паливно-енергетичний комплекс наведений у табл. 30. Основою побудови таблиць є чинна функціональна класифікація видатків бюджету, затверджена Наказом Міністерства фінансів України № 11 від 14.01.2011 р.

**Склад і структура видатків Державного бюджету
на паливно-енергетичний комплекс на 20__ рік**

Напрями видатків	Усього	
	млн грн	% від підсумку
Вугільна галузь та інші галузі з видобутку твердого палива		
Нафтогазова галузь		
Електроенергетична галузь		
Інші галузі паливно-енергетичного комплексу		
Паливно-енергетичний комплекс – усього		100,0

Результати визначення переліку головних розпорядників бюджетних коштів у частині видатків на економічну діяльність держави слід подати за формою, наведеною в табл. 31. З метою покращення сприйняття результатів дослідження розпорядників коштів у таблиці доцільно подати в рейтинговому порядку (за величиною коштів, що виділяються на їхню діяльність).

Таблиця 31

**Видатки Державного бюджету України на економічну діяльність за
відомчою класифікацією видатків на 20__ рік**

Код відомчої класифікації	Головні розпорядники бюджетних коштів	млрд грн	% від підсумку
110	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України		
280	Міністерство аграрної політики та продовольства України		
	...		
	Усього видатків		100,0

Задача 8.2. На підставі даних додатка 3 до Закону України "Про Державний бюджет на поточний рік" проаналізуйте склад і структуру видатків Державного бюджету на науку в цілому та в розрізі за загальним і спеціальним фондами й головними розпорядниками бюджетних коштів. Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає формування таблиць за наведеними в табл. 32 – 33 формою і здійснення аналізу поданих у них показників.

Таблиця 32

Склад і структура видатків Державного бюджету на науку на 20__ рік

Дослідження і розробки в галузі	Усього		у тому числі			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку
державного управління						
оборони						
громадського порядку, безпеки і судової влади						
економіки						
охорони навколишнього природного середовища						
житлово-комунального господарства						
охорони здоров'я						
духовного та фізичного розвитку						
освіти						
соціального захисту						
Дослідження і розробки – усього		100,0		100,0		100,0

Результати визначення переліку головних розпорядників бюджетних коштів у частині видатків на науку слід подати за формою, наведеною в табл. 33. З метою покращення сприйняття результатів дослідження розпорядників коштів у таблиці доцільно подати у рейтинговому порядку (за величиною коштів, що виділяються на їхню діяльність).

Таблиця 33

Видатки Державного бюджету України на науку за відомчою класифікацією видатків на 20__ рік

Код відомчої класифікації	Головні розпорядники бюджетних коштів	млрд грн	% від підсумку
220	Міністерство освіти і науки України		
654	Національна академія наук України		
	...		
	Усього видатків		100,0

Задача 8.3. Загальний обсяг прогнозованих збитків вуглевидобувного підприємства "Вуглинка", частка державної власності у статутному капіталі якого складає 100 %, становить 117 тис. грн. Місячний обсяг бюджетних коштів, які виділяються для покриття витрат вугледобувних підприємств відповідно до розпису Державного бюджету, становить 2 950 тис. грн. Загальний місячний обсяг прогнозованих збитків вуглевидобувних підприємств становить 9 240 тис. грн. Визначте обсяг бюджетних коштів, що буде виділений для покриття витрат підприємства "Вуглинка".

Методичні рекомендації

Порядок використання коштів, передбачених у Державному бюджеті для часткового покриття витрат вуглевидобувних підприємств, що включаються до собівартості готової товарної вугільної продукції, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 153 від 23.02.2011 р. Обсяг бюджетних коштів для окремого вуглевидобувного підприємства визначається за формулою:

$$R_{1,2,3} = (B_i / Z_i) \times Z_{1,2,3}$$

де $R_{1,2,3}$ – обсяг бюджетних коштів, що виділяються для покриття витрат окремого вуглевидобувного підприємства;

B_i – річний або місячний обсяг бюджетних коштів, які виділяються для покриття витрат вуглевидобувних підприємств відповідно до розпису державного бюджету;

Z_i – загальний обсяг прогнозованих збитків вуглевидобувних підприємств на рік або відповідний місяць;

$Z_{1,2,3}$ – обсяг прогнозованих збитків конкретного вуглевидобувного підприємства.

Задача 8.4. Сільськогосподарське підприємство отримало кредит на придбання сільськогосподарської техніки в сумі 24 000 грн на термін 3 роки під 18 річних. Основна сума кредиту погашається рівними сумами наприкінці кожного кварталу, відсотки нараховуються на непогашений залишок основної суми. За результатами конкурсного відбору підприємство було включене до одержувачів фінансової підтримки з боку держави через механізм здешевлення кредитів. Визначте потенційну суму

підтримки підприємства державою через механізм здешевлення кредитів, якщо облікова ставка НБУ протягом першого – другого років користування кредитом становитиме 7 %, протягом третього року – 6,5 %.

Методичні рекомендації

Здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 794 від 11 серпня 2010 р.

З метою розв'язання задачі необхідно сформулювати та заповнити таблицю за наведеною у табл. 34 формою. Можна навести приклад здійснення розрахунків. Виходячи з умови задачі, підприємство мусить протягом трьох років відповідно до кредитної угоди з банком здійснити 12 платежів (по 4 платежі щорічно). При цьому основна сума, що погашатиметься наприкінці кожного кварталу, становитиме $24\ 000 / 12 = 2\ 000$ грн, занесемо її до відповідної графи таблиці. За користування кредитом протягом першого періоду (одного кварталу) підприємство мусить сплатити банкові:

$$24\ 000 \times 0,18 / 4 = 1\ 080 \text{ грн,}$$

у тому числі:

за рахунок коштів держави (у розмірі подвійної облікової ставки НБУ відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 794 від 11 серпня 2010 р.):

$$24\ 000 \times 2 \times 0,07 / 4 = 840 \text{ грн;}$$

за рахунок власних коштів:

$$24\ 000 \times (0,18 - 2 \times 0,07) / 4 = 240 \text{ грн.}$$

Непогашений залишок за кредитом на початок другого періоду становитиме: $24\ 000 - 2\ 000 = 22\ 000$ грн.

Відсотки за користування кредитом протягом другого періоду нараховуватимуться виходячи з цієї величини. Так, загальна сума відсотків, що буде сплачена банкові, складе:

$$22\ 000 \times 0,18 / 4 = 990 \text{ грн.}$$

Подальші розрахунки здійснюється за аналогічною схемою.

Графік погашення кредиту

№ платежу	Непогашений залишок за кредитом	Підлягає сплаті, грн				Усього
		основна сума	відсотки за кредитом – усього	у тому числі за рахунок коштів		
				підприємства	держави	
1	24 000	2 000	1 080	240	840	3 080
2	22 000	2 000	990			2 990
...						
12		2 000				
Усього						

Загальна сума державної підтримки становитиме підсумкове значення показника сплачених банкові відсотків за рахунок коштів держави.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

Задача 9.1. На підставі даних додатка 3 до Закону України "Про Державний бюджет на поточний рік" проаналізуйте склад і структуру видатків Державного бюджету на освіту. Визначте головних розпорядників бюджетних коштів, розрахуйте частку видатків на освіту в загальній сумі видатків Державного бюджету.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає формування таблиць за наведеною в табл. 35 формою та здійснення аналізу поданих у них показників.

Таблиця 35

Склад і структура видатків Державного бюджету на освіту на 20_ рік

Напрями видатків	Усього		у тому числі			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку
1	2	3	4	5	6	7
Дошкільна освіта						
Загальна середня освіта						
Професійно-технічна освіта						
Вища освіта						

1	2	3	4	5	6	7
Післядипломна освіта						
Позашкільна освіта та заходи із позашкільної роботи з дітьми						
Програми матеріального забезпечення навчальних закладів						
Дослідження і розробки у сфері освіти						
Інші заклади та заходи у сфері освіти						
Видатки на освіту – всього		100,0		100,0		100,0
Частка видатків на освіту в загальній сумі видатків бюджету						

Результати визначення переліку головних розпорядників бюджетних коштів у частині видатків на освіту слід представити за формою, наведеною в табл. 36. З метою покращення сприйняття результатів дослідження розпорядників коштів у таблиці доцільно подати в рейтинговому порядку (за величиною коштів, що виділяються на їхню діяльність).

Таблиця 36

**Видатки Державного бюджету України на освіту
за відомчою класифікацією видатків на 20__ рік**

Код відомчої класифікації	Головні розпорядники бюджетних коштів	млрд грн	% від підсумку
220	Міністерство освіти і науки України		
180	Міністерство культури України		
	...		
	Усього видатків		100,0

Задача 9.2. На підставі даних додатка 3 до Закону України "Про Державний бюджет на поточний рік" проаналізуйте склад і структуру видатків Державного бюджету на охорону здоров'я. Визначте головних розпорядників бюджетних коштів, розрахуйте частку видатків на охорону здоров'я в загальній сумі видатків Державного бюджету.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає формування таблиць за наведеними в табл. 37 – 38 формами та здійснення аналізу поданих у них показників.

**Склад і структура видатків Державного бюджету
на охорону здоров'я на 20__ рік**

Напрями видатків	Усього		у тому числі			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку
Медична продукція та обладнання						
Поліклініки і амбулаторії, швидка та невідкладна допомога						
Лікарні та санаторно-курортні заклади						
Санітарно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади						
Дослідження і розробки у сфері охорони здоров'я						
Інша діяльність у сфері охорони здоров'я						
Видатки на охорону здоров'я – усього		100,0		100,0		100,0
Частка видатків на охорону здоров'я в загальній сумі видатків бюджету						

Результати визначення переліку головних розпорядників бюджетних коштів у частині видатків на охорону здоров'я слід подати за формою, наведеною в табл. 38. З метою покращення сприйняття результатів дослідження розпорядників коштів у таблиці доцільно подати в рейтинговому порядку (за величиною коштів, що виділяються на їхню діяльність).

Таблиця 38

**Видатки Державного бюджету України на охорону здоров'я за
відомчою класифікацією видатків на 20__ рік**

Код відомчої класифікації	Головні розпорядники бюджетних коштів	млрд грн	% від підсумку
230	Міністерство охорони здоров'я України		
656	Національна академія медичних наук України		
	...		
	Усього видатків		100,0

Задача 9.3. На підставі даних додатка 3 до Закону України "Про Державний бюджет на поточний рік" проаналізуйте склад і структуру видатків Державного бюджету на культуру та мистецтво. Визначте головних розпорядників бюджетних коштів, розрахуйте частку видатків на культуру та мистецтво в загальній сумі видатків Державного бюджету.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає формування таблиць за наведеними в табл. 39 – 40 формами та здійснення аналізу поданих у них показників.

Таблиця 39

Склад і структура видатків Державного бюджету на культуру та мистецтво на 20_ рік

Напрями видатків	Усього		у тому числі			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку
Театри						
Художні колективи, концертні та циркові організації						
Кінематографія						
Творчі спілки						
Бібліотеки						
Музеї та виставки						
Заповідники						
Клубні заклади						
Інші заходи й заклади в галузі культури та мистецтва						
Видатки на культуру та мистецтво – усього		100,0		100,0		100,0
Частка видатків на культуру та мистецтво в загальній сумі видатків бюджету						

Результати визначення переліку головних розпорядників бюджетних коштів у частині видатків на охорону здоров'я слід подати за формою, наведеною в табл. 40. З метою покращення сприйняття результатів дослідження розпорядників коштів у таблиці доцільно подати в рейтинговому порядку (за величиною коштів, що виділяються на їхню діяльність).

**Видатки Державного бюджету України на культуру та мистецтво
за відомчою класифікацією видатків на 20__ рік**

Код відомчої класифікації	Головні розпорядники бюджетних коштів	млрд грн	% від підсумку
180	Міністерство культури України		
220	Міністерство освіти і науки України		
	...		
	Усього видатків		100,0

Задача 9.4. У двокімнатній квартирі загальною площею 45,0 кв. м зареєстровані два непрацюючих пенсіонери – чоловік та дружина. Місячний розмір плати за житлово-комунальні послуги в межах норм користування – 385,20 грн, а в межах нормативів споживання – 344,61 грн.

Доходи сім'ї:

пенсія чоловіка становить 7 500 грн за останні 6 місяців;

пенсія дружини – 6 800 грн за останні 6 місяців.

Визначте суму житлово-комунальних послуг, що підлягає сплаті сім'єю, та розмір житлової субсидії.

Методичні рекомендації

Умови призначення та порядок надання громадянам житлових субсидій визначаються Положенням про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 848 від 21 жовтня 1995 р. (в редакції постанови Кабінету Міністрів України № 1050-97-п від 22 вересня 1997 р.). Методика надання населенню субсидій затверджена спільним Наказом Мінпраці та соціалістики, Мінекономіки, Мінфіну, Держкомбудівництва, архітектури та житлової політики, Міненергетики, ДАХК "Укргаз" № 58/45/91/73/51/23/10-538 від 15 квітня 1998 р.

Головною умовою призначення субсидії є наявність різниці між розміром плати за житлово-комунальні послуги, скраплений газ та паливо (в межах норм володіння та користування загальною площею житла та нормативів користування комунальними послугами) і обсягом обов'язкового відсотку платежу, який зобов'язана оплачувати сім'я в разі призначення субсидії. Розмір цього відсотка встановлений Постановою Кабінету Міністрів України № 1156 від 27 липня 1998 р.:

10 % середньомісячного сукупного доходу (за придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива – 10 % річного сукупного доходу) для:

сімей, у складі яких є інваліди I – II групи; діти віком до 18 років за умови, що середньомісячний сукупний дохід на одного зареєстрованого в житловому приміщенні члена сім'ї не перевищує прожиткового мінімуму на одну особу;

сімей, у складі яких зареєстровані і проживають тільки непрацездатні громадяни (пенсіонери, інваліди, діти);

15 % – для інших категорій сімей.

Задача 9.5. Сім'я у складі: безробітний батько (не має доходів), мати (отримує допомогу на дитину до досягнення нею трирічного віку), дитина 2,5 роки претендує на перепризначення допомоги на дитину до досягнення нею трирічного віку. Необхідний пакет документів підготовлено та подано до компетентних органів. Визначте суму допомоги, яка буде перепризначена.

Методичні рекомендації

Допомога для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку є одним із видів державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми, надання яких здійснюється відповідно до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" № 2811-XII від 21 листопада 1992 р. та Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1751 від 27 грудня 2001 р.

Розмір допомоги для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку визначається за такою формулою:

$$Д \text{ дит. до 3 років} = ПМ \text{ прац.} - Д \text{ на особу},$$

де Д дит. до 3 років – розмір допомоги для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

ПМ прац. – прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб;

Д на особу – середньомісячний сукупний дохід сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, грн.

Слід мати на увазі, що мінімальний розмір допомоги для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку не може бути меншим, ніж 130 грн.

Задача 9.6. Сім'я у складі: батько – інвалід III групи, працездатна особа, мати, дитина 8 років претендує на призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Необхідний пакет документів підготовлено та подано до компетентних органів. Визначте право сім'ї на одержання допомоги та її розмір, якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї за 6 місяців, які передують місяцю звернення за допомогою, складає 1 400 грн.

Методичні рекомендації

Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям призначається відповідно до Закону України № 1768-III від 1 червня 2000 р. "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям".

Розмір даної допомоги визначається за такою формулою:

$$\text{СДМС} = \Sigma \text{РЗПМ} - \text{Д},$$

де СДМС – розмір соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, грн;

Σ РЗПМ – рівень забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї (визначається як сума рівнів забезпечення прожиткового мінімуму кожного з членів сім'ї), грн;

Д – середньомісячний сукупний дохід сім'ї, грн.

Слід мати на увазі, що розмір соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям відповідно до вимог чинного законодавства не може бути більшим, ніж 75 % від рівня забезпечення прожиткового мінімуму:

$$\text{СДМС} \leq 75 \% \Sigma \text{РЗПМ}.$$

Рівень забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї визначається з урахуванням наведених у табл. 41 нормативів.

Таблиця 41

Рівні забезпечення прожиткового мінімуму для обчислення соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям у 2013 р.

Категорії осіб	У % від прожиткового мінімуму для відповідних соціальних і демографічних груп населення
Працездатні особи	21
Особи, які втратили працездатність, та інваліди	100
Діти	75

Додатково до встановлених рівнів забезпечення прожиткового мінімуму окремих осіб застосовуються підвищувальні коефіцієнти (табл. 42).

Таблиця 42

Підвищувальні коефіцієнти до встановленого рівня забезпечення прожиткового мінімуму окремих осіб для обчислення соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям

Категорії осіб	Коефіцієнт
Дитина, що входить до складу малозабезпеченої сім'ї (крім дитини-інваліда)	1,1
Дитина-інвалід, що входить до складу малозабезпеченої сім'ї	1,2
Дитина, яка утримується матір'ю (батьком, усиновителем), що не перебуває в шлюбі, і запис про батька (матір) якої в Книзі реєстрації народжень провадиться в установленому порядку за вказівкою матері (батька)	1,2
Дитина, в якій один або обоє батьків є інвалідами I або II групи	1,2
Громадяни, які одержали статус особи, що проживає і працює (навчається) на території населеного пункту, якому надано статус гірського	1,2

Розмір державної соціальної допомоги (в тому числі й максимальний), збільшується:

у 2013 році на кожну дитину віком від 3 до 13 років на 180 гривень, а на кожну дитину віком від 13 до 18 років – на 360 гривень;

у 2014 році на кожну дитину віком від 3 до 13 років на 250 гривень, а на кожну дитину віком від 13 до 18 років – на 500 гривень.

Середньомісячний сукупний дохід сім'ї визначається шляхом ділення загальної суми всіх доходів кожної особи, що враховуються в процесі надання допомоги, за останні шість календарних місяців на 6.

Задача 9.7. 15 січня поточного року в сім'ї народилася дівчинка вагою 3 100 г. Визначте право сім'ї на отримання допомоги на народження дитини, її розмір та терміни отримання.

Довідково: новонароджена дівчинка є другою дитиною в сім'ї; перша дитина (хлопчик) народилася 16 березня 2007 р.

Методичні рекомендації

Допомога у зв'язку з народженням дитини є одним із видів державної соціальної допомоги сім'ям із дітьми, надання якої здійснюється відповідно

до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" № 2811-XII від 21 листопада 1992 р. Розміри допомоги на народження дитини є наступними (табл. 43).

Таблиця 43

Розміри допомоги на народження дитини

Дитина, народжена матір'ю	Загальний розмір допомоги	Одноразова виплата при народженні дитини	Порядок виплати решти суми
Перша дитина	Сума, кратна 30 прожитковим мінімумам*	Десятикратний розмір прожиткового мінімуму*	рівними сумами протягом наступних 24 міс.
Друга дитина	Сума, кратна 60 прожитковим мінімумам*		рівними сумами протягом наступних 48 міс.
Третя і наступна дитина	Сума, кратна 120 прожитковим мінімумам*		рівними сумами протягом наступних 72 міс.

*у розрахунках береться величина прожиткового мінімуму для дітей віком до шести років, встановлена на день народження дитини.

Задача 9.8. Одинокa матір самостійно виховує дитину п'яти років, претендує на отримання допомоги на дітей одинoким матерям. Середньомісячний сукупний дохід сім'ї за 6 місяців, які передують місяцю звернення за допомогою, складає 9 200 грн. Визначте право жінки на отримання зазначеного виду допомоги.

Методичні рекомендації

Допомога на дітей одинoким матерям є одним із видів державної соціальної допомоги сім'ям із дітьми, надання яких здійснюється відповідно до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" № 2811-XII від 21 листопада 1992 р. та Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям із дітьми, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1751 від 27 грудня 2001 р.

Розмір даної допомоги визначається за такою формулою:

$$Д \text{ діт. одинок. матерям} = 50 \% \text{ ПМ діт.} - Д \text{ на особу,}$$

де D діт. одинок. матерям – розмір допомоги на дітей одинoким матерям;
 $50 \% \text{ ПМ діт.}$ – прожитковий мінімум для дитини відповідного віку;

D на особу – середньомісячний сукупний дохід сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, грн.

Слід мати на увазі, що мінімальний розмір допомоги на дітей одиноким матерям не може бути меншим, ніж 30 % від прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління

Задача 10.1. На підставі даних додатка 3 до Закону України "Про Державний бюджет на поточний рік" проаналізуйте склад і структуру видатків Державного бюджету на оборону. Визначте головних розпорядників бюджетних коштів, розрахуйте частку видатків на оборону в загальній сумі видатків Державного бюджету.

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає формування таблиць за наведеними в табл. 44 – 45 формами та здійснення аналізу поданих у них показників.

Таблиця 44

Склад і структура видатків Державного бюджету на оборону на 20_ рік

Напрями видатків	Усього		в тому числі			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку	млн грн	% від підсумку
Військова оборона						
Цивільна оборона						
Військова освіта						
Дослідження і розробки у сфері оборони						
Інша діяльність у сфері оборони						
Видатки на оборону – усього						
Частка видатків на оборону в загальній сумі видатків бюджету						

Результати визначення переліку головних розпорядників бюджетних коштів у частині видатків на оборону слід подати за формою, наведеною

в табл. 45. З метою покращення сприйняття результатів дослідження розпорядників коштів у таблиці доцільно подати в рейтинговому порядку (за величиною коштів, що виділяються на їхню діяльність).

Таблиця 45

Видатки Державного бюджету України на оборону за відомчою класифікацією видатків на 20__ рік

Код відомчої класифікації	Головні розпорядники бюджетних коштів	млрд грн	% від підсумку
210	Міністерство оборони України		
120	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України		
	...		
	Усього видатків		100,0

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу

Задача 11.1. У 2011 році Україна здійснила емісію облігацій зовнішньої державної позики України на загальну суму 1 250 млн дол. США з погашенням у 2016 році. Запозичення здійснювались за ставкою 6,25 % річних. Термін сплати відсотків – 17 червня та 17 грудня щороку, починаючи з 17 грудня 2011 року. Розрахуйте видатки Державного бюджету на обслуговування даної позики в 2014 році, якщо офіційний курс гривні до долара США становитиме:

на 17 червня 2014 р. – 7,98 грн/дол.;

на 17 грудня 2014 р. – 8,02 грн/дол.

Методичні рекомендації

Видатки Державного бюджету на обслуговування позики у 2014 році складатимуть суму чергових купонних виплат за облігаціями, що здійснюватимуться відповідно 17 червня та 17 грудня. Розмір купонного платежу визначається як добуток номінальної вартості облігацій та встановленого розміру купонної ставки. Отримані суми видатків в іноземній ва-

люті потрібно перерахувати у гривні з урахуванням офіційного курсу Національного банку України.

Задача 11.2. 11 вересня 2012 р. держава здійснила емісію облігацій внутрішньої державної позики з індексованою вартістю кількістю 525 тис. шт. номінальною вартістю 1 000 грн. Терміни сплати відсотків: 13.03.2013 р., 11.09.2013 р., 12.03.2014 р., 10.09.2014 р., 11.03.2015 р., 09.09.2015 р. Розмір купонного платежу на одну облігацію – 46,50 грн. Визначте щорічні видатки Державного бюджету на обслуговування даної позики (за роками) та вартість погашення облігацій, якщо середньозважений курс гривні до долара США на міжбанківському ринку за календарний місяць, який передує місяцю, в якому здійснюватиметься погашення облігацій, становитиме:

а) 7,85 грн/дол.;

б) 8,29 грн/дол.

Варіанти а) та б) розгляньте як незалежні один від одного.

Методичні рекомендації

Видатки Державного бюджету на обслуговування позики складають суму чергових купонних виплат за облігаціями, що здійснюватимуться у встановлені терміни. Розмір видатків визначається як добуток купонного платежу з розрахунку на одну облігацію та кількості облігацій в обігу.

Під час розв'язання задачі слід урахувати також, що погашення облігацій з індексованою вартістю здійснюється за індексованою вартістю, але не нижчою за номінальну вартість. Індксація номінальної вартості таких облігацій здійснюється на коефіцієнт індексації, що визначається як співвідношення середньозваженого курсу гривні до долара США на міжбанківському ринку за календарний місяць, який передує місяцю, в якому здійснюється первинне розміщення таких облігацій, та середньозваженого курсу гривні до долара США на міжбанківському ринку за календарний місяць, який передує місяцю, в якому здійснюється погашення таких облігацій.

Задача 11.3. Інформація про державний борг станом на 1 січня 2013 року наведена у табл. 46.

Величина державного боргу станом на 1 січня 2013 р. (умовні дані)

Борг за валютами погашення	млрд грош. од.	Офіційний курс іноземної валюти до гривні
долар США	8,1	7,8000
гривня	40,0	–

У 2013 р. здійснено:

а) емісію облігацій зовнішньої державної позики на суму 100 млн дол. США. Дата розміщення: 17.02.2013 р. Виплата купона: 17.02 та 17.08 щороку, починаючи з 17.08.2013 р. Дохідність облігацій – 6,25 % річних. Погашення облігацій здійснюється 17.06. 2018 р.;

б) виплату купонного доходу за облігаціями зовнішньої державної позики 2010 – 2011 рр. випуску. Загальна сума платежу склала 560 млн дол. США (середньозважений курс долара – 7,89 грн/дол.);

в) виплату купонного доходу за облігаціями внутрішньої державної позики 2009 – 2011 рр. випуску. Загальна сума платежу склала 6,4 млрд грн;

г) погашення облігацій внутрішньої державної позики на суму 750 млн грн.

Визначте:

а) розмір державного боргу на 31.12.2013 р. у гривневому еквіваленті та в розрізі валют погашення, якщо врахувати, що протягом року українська гривня девальвувала відносно американської валюти на 2,5 %.

б) видатки бюджету на обслуговування боргу у 2013 році.

Довідково: офіційний курс долара на 17 серпня 2013 р. становить 7,9200 грн/дол.

Методичні рекомендації

У ході розв'язання даної задачі потрібно мати на увазі, що державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату. Вона визначається як наявна величина боргу на початок звітного року, збільшена на обсяг здійснених запозичень та зменшена на величину погашення боргу протягом звітного року. Розрахунки слід проводити в розрізі валют погашення боргу. Після отримання загальної величини боргу на кінець звітного року за валютами погашення її потрібно перерахувати

також у національну валюту відповідно до офіційного курсу Національного банку.

Видатки бюджету на обслуговування боргу розраховуються, виходячи з установлених термінів сплати купонів за облігаціями, величини таких купонів з розрахунку на одну облігацію та кількості облігацій в обігу. З метою визначення величини видатків на обслуговування позик, випущених шляхом розміщення облігацій зовнішньої державної позики, у розрахунках потрібно брати до уваги офіційний курс національної валюти до іноземної валюти, в якій номіновано облігації.

Задача 11.4. На підставі наведених у табл. 47 даних визначте:

а) суму державних запозичень на наступний період за умови, що джерелами фінансування бюджетного дефіциту визначено надходження від приватизації та державні запозичення;

б) суму державного боргу на кінець року.

Таблиця 47

Вихідні дані для розв'язання задачі

Показники	Значення показників, млн грош. од.
Сума державного боргу на початок року	50,0
Доходи державного бюджету – усього	200,4
Повернення кредитів до бюджету	15,6
Надання кредитів з бюджету	12,8
Видатки державного бюджету – усього	220,6
Погашення державного боргу протягом року	6,0
Обслуговування державного боргу	2,6
Запланована сума надходжень від приватизації державного майна	5,2

Методичні рекомендації

Для розв'язання задачі потрібно насамперед визначити величину бюджетного дефіциту як різницю між доходами та видатками бюджету з урахуванням сальдо операцій кредитування. Ураховуючи, що джерелами фінансування бюджетного дефіциту визначено надходження від приватизації та державні запозичення, частина дефіциту, яка не буде перекрита надходженнями від приватизації державного майна, профінансується за рахунок здійснення державних запозичень.

У процесі визначення суми державного боргу слід виходити з рекомендацій, наданих для розв'язання задачі 11.3.

Задача 11.5. На підставі наведених у табл. 48 даних розрахуйте та обґрунтуйте рівень боргової безпеки країни.

Таблиця 48

Вихідні дані для вирішення завдання

Показники	Значення показників
Внутрішній державний борг, млрд грн	132,0
Зовнішній державний борг, млрд грн	170,0
Гарантований державою борг, млрд грн	44,5
Заборгованість уряду за державними цінними паперами, млрд грн	125,0
Платежі з обслуговування зовнішнього боргу	12,4
Платежі з обслуговування внутрішнього боргу	9,6
Валовий внутрішній продукт, млрд грн	1 200,5
Експорт товарів і послуг за рік, млрд грн	310,7
Доходи державного бюджету, млрд грн	300,4
Чисельність населення, млн осіб	46,3

Методичні рекомендації

Розв'язання задачі передбачає розрахунок та оцінювання наведених у табл. 49 показників.

Таблиця 49

Оцінювання показників боргової безпеки

Показники	Рекомендовані значення показників	Значення показників
Величина зовнішнього державного боргу, % від ВВП	≤ 25	
Величина внутрішнього державного боргу, % від ВВП	≤ 30	
Величина зовнішнього державного боргу з розрахунку на одного жителя, дол. США	≤ 200	
Величина зовнішнього державного боргу, % від річного експорту товарів і послуг	≤ 70	
Заборгованість уряду за державними цінними паперами, % до ВВП	≤ 30	
Платежі з обслуговування зовнішнього боргу, % від річного експорту товарів і послуг	≤ 12	
Платежі з обслуговування зовнішнього боргу від доходу державного бюджету, %	≤ 20	
Платежі з обслуговування внутрішнього боргу від доходів державного бюджету, %	≤ 25	

Рекомендована література

Основна

Алексєєв І. В. Бюджетна система : навч. посіб. / І. В. Алексєєв, Н. Б. Ярошевич, А. М. Чушак-Голобородько. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – 376 с.

Бюджетна система України : навч. посіб. / С. І. Юрій, Й. М. Бескид, А. І. Крисоватий та ін. – К. : НІОС, 2000. – 400 с.

Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.

Управління державним бюджетом України : підручник / за ред. М. Я. Азарова. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.

Федосов В.М. Бюджетна система : підручник / В. М. Федосов. – К. : ЦУЛ, 2012. – 871 с.

Фещенко Л. В. Бюджетна система України : навч. посіб. / Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – К. : Кондор, 2008. – 440 с.

Додаткова

Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик / за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К. : Атіка, 2004. – 368 с.

Буковинський С. А. До питання здійснення бюджетної політики в Україні / І. С. Буковинський // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 3–30.

Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. / за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.

Вахненко Т. П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи / Т. П. Вахненко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 14–28.

Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 9. – С. 3–12.

Лютій І. О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави / І. О. Лютій // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 13–19.

Мяковський А. І. Бюджетний кодекс України в контексті бюджетної реформи / А. І. Мяковський // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 3–18.

Рибак С. О. Бюджетна стратегія в контексті структурних реформ / С. О. Рибак // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 32–43.

Романенко О. Р. Фінанси: підручник / О. Р. Романенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 312 с.

Чугунов І. Я. Бюджетна система в інституційному середовищі суспільства / І. Я Чугунов, Л. В. Лисяк // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 3–11.

Шевчук В. О. Вплив бюджету на макроекономічні показники України / В. О. Шевчук, Р. І. Копич // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 3–12.

Юшко С. В. Організація міжбюджетних відносин в Україні: стан, проблеми і перспективи / С. В. Юшко // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 86–97.

Ресурси мережі Internet

Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів : Постанова Кабінету Міністрів України № 1149 від 8 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1149-2010-п>.

Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава : Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.

Методика надання населенню житлових субсидій, затверджена спільним наказом Мінпраці та соцполітики, Мінекономіки, Мінфіну, Держкомбудівництва, архітектури та житлової політики, Міненергетики, ДАХК "Укргаз" № 58/45/91/73/51/23/10-538 від 15 квітня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0379-98>.

Методика обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги, затверджена наказом Мінпраці та соцполітики, Мінекономіки та з питань європейської інтеграції, Мінфіну, Держкомстату, Держкомітету молодіжної політики, спорту і туризму України № 486/202/524/455/3370 від

15 листопада 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0112-02>.

Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Poslannya_2011-96a56.pdf.

Основні напрями бюджетної політики на 2011 рік, затверджені Постановою Верховної Ради України № 2318-VI від 4 червня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2318-17>.

Основні напрями бюджетної політики на 2012 рік, затверджені Постановою Верховної Ради України № 3358-VI від 13 травня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3358-vi>.

Основні напрями бюджетної політики на 2013 рік, затверджені Постановою Верховної Ради України № 4824-VI від 22.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/943-2008-п>.

Основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2013 рік, схвалені Постановою Кабінету Міністрів України № 1125 від 28 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1125-2012-п>.

Податковий кодекс України : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 848 від 21 жовтня 1995 р. (в редакції постанови Кабінету Міністрів України № 1050-97-п від 22 вересня 1997 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-95-п>.

Порядок використання коштів, передбачених у Державному бюджеті для часткового покриття витрат вугледобувних підприємств, що включаються до собівартості готової товарної вугільної продукції, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 153 від 23.02.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/153-2011-п>.

Порядок використання коштів, передбачених у Державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 794 від 11 серпня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-2010-п>.

Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 1751 від 27 грудня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-п>.

Про бюджетну класифікацію : Наказ Міністерства фінансів України № 11 від 14 січня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.2794.24&nobreak=1>.

Про Державний бюджет України на 2013 рік : Закон України № 5515-VI від 06.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>.

Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України № 2811-XII від 21.11.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>

Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України № 1768-III від 1.06.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>.

Про заходи щодо подальшого вдосконалення надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива : Постанова Кабінету Міністрів України № 1050 від 22.09.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
з навчальної дисципліни**

"БЮДЖЕТНА СИСТЕМА"

**для студентів напряму підготовки 6.030508
"Фінанси і кредит" спеціалізації "Фінанси"
всіх форм навчання**

Укладач **Юшко Сергій Васильович**

Відповідальний за випуск **Журавльова І. В.**

Редактор **Новицька О. С.**

Коректор **Мартовицька-Максимова В. А.**

План 2013 р. Поз. № 210.

Підп. до друку Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 3,75. Обл.-вид. арк. 4,69. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*